

en dergelijke in 't kuiltje, dat er dan ook spoedig als een nest uitzag. De hen legde geregeld door, maar of er elken dag een ei bij kwam, konden we niet zien, daar de patrijzen zoo gauw de hen 't nest verlaten had, de eieren onder 't nestmateriaal verstopten. Toen 't broeden begonnen was, deden ze dit niet meer. Den 18^{den} Juni telden we 19 eieren en den 19^{den} begon de hen te broeden; niettegenstaande de muizen om en zelfs over haar heen liepen, liet ze zich niet van haar post verjagen.

Ofschoon men in Brehm¹⁾ als broedtijd 21 dagen vindt opgegeven, was er den 21sten dag nog niets aan de eieren te bemerken en pas den avond van den 23sten dag (11 Juli) hoorden we kuikens piepen²⁾. De patrijshaan, die zich met 't broedwerk volstrekt niet bemoeid had, zat toen vlak tegen de hen aan, om de uitkomende kuikens onder zich te nemen.

Den volgende dag kwamen de ouders met hun kroost te voorschijn; 17 nietige beestjes krioelden om de ouden heen en genoten van de zonnewarmte. Nadat ze elk eenige miereneieren hadden 'gegeten, namen de ouders ze weer onder hun beschermende vleugels en brachten ze terug naar het nest.

De eerste dagen waren de kuikens van onder geel, van boven geel met zwartbruine strepen en oranje-bruine stippen aan den kop. Spoedig werd 't geel vuilgrijs en begonnen de kleuren in elkaar te loopen. Den vijfden dag begonnen de slagpennetjes uit te komen en toen ze twee weken oud waren, konden ze al de geheele volière doorvliegen; een week later waren ze geheel in de veeren en vaalbruin gekleurd met roestbruine strepen over de lengte der veeren.

Aardig was 't te zien, hoe zorgzaam de patrijzen voor hun jongen waren; dreigde er gevaar en vloog b.v. een kraai over den tuin, dan liet de haan een waarschuwend scherp „koerrr” hooren, waarop de heele klucht zich plat op den grond drukte of zich in de hei verschool, waar ze door hun beschermende kleur haast niet terug te vinden waren, terwijl de haan stokstijf met langgerekten hals op den uitkijk bleef staan. Was 't terrein weer veilig, dan kwam op een kakelend „uk uk uk” de heele troep weer te voorschijn.

Dat „uk uk uk” lieten ook de jongen al spoedig hooren, als ze elkaar wilden lokken.

Wanneer 't tijd was, om te gaan slapen liepen de ouden net zoolang om de jongen heen, tot ze hen allemaal bij elkaar hadden; was er een achterblijver, dan rustten ze niet voor deze ook bij de andere was.

Kwam er een hond in de nabijheid van de volière of durfde de zwarte lijster zich te dicht in de buurt van de kuikens te wagen, dan gingen de patrijzen daar uitdagend kraaiend met opgezette veeren en hangende vleugels op af, terwijl de jongen zich verborgen hadden.

In 't begin werden geen andere jonge patrijzen door de ouders bij hun troepje geduld; een paar maal deden we een vergeefsche poging de onder de kip uitgebode kuikens te doen opnemen, pas toen de jongen ongeveer een paar maanden waren, gelukte het.

We voerden de kuikens hoofdzakelijk met miereneieren; toen ze een week of drie waren, kregen ze bovendien wit vogeltjeszaad en spurriezaad, terwijl 't groenvoer bestond in slakroppen benevens gras en klaver, dat ze zelf uit in de volière gelegde zoden trokken.

Over 't algemeen groeiden de patrijsjes uitstekend en al waren er de eerste dagen een paar gestorven, waarvan een

tengevolge van 't inslikken van een grasspriet, die 't heele darmkanaal verstopte. (Naar ik van een fazantenfokker hoorde is dit ook de oorzaak van den dood van menig fazantje). Toch zouden we een mooie vlucht hebben overgehouden, als we niet 't ongeluk hadden gehad, dat ze, toen ze 8 weken oud waren, alle ziek werden, tengevolge waarvan er nog verscheiden naar den patrijzenhemel verhuisden. Gelukkig is deze epidemie nu weer over, en zijn de patrijzen volwassen. Hanen en hennen zijn al zeer goed te onderscheiden, vooral aan de overdwarsgestreepte rugveeren, die bij de hanen van smaller dwarsbanden zijn voorzien dan bij de hennen. Oudere hanen kan men bovendien kennen aan den oranjekeurig kop en 't zwarte schild onder den buik, terwijl men oude en jonge vogels kan onderscheiden aan de kleur der pooten, die bij de jonge geelachtig is en bij de oude meer een blauwachtigen tint heeft.

Met aandrang raad ik iedereen, die ruimte en tijd heeft aan, om deze aardige vogels eens te houden. Ongetwijfeld zal men er veel genoeg van beleven.

Harderwijk, Sept. '06.

J. F. W. NEEB, *Jur. Cand.*

WAT ER IN LONDEN VOOR EEN NATUURLIEFHEBBER TE ZIEN VALT.

III. De Londensche parken.

De toerist, die Londen bezoekt, richt onherroepelijk na korter of langer tijd zijn schreden naar één van de prachtige parken, eensdeels omdat deze terecht geroemd worden als één der schoonste bezienswaardigheden der Britsche hoofdstad, anderdeels omdat de troosteloze huizenwoestenij der metropolis iemand doet reikhalzen naar een stukje natuur. De bekendste en fraaiste dezer „Longen”, zooals de Londenaar ze eigenaardig noemt, zijn Hyde Park, St. James Park en Regents Park. Over het algemeen is de aanblik van al deze wandelplaatsen geheel verschillend met dien van een Hollandsch wandelpark. Zij naderen meer het ideaal, door den Heer Jac. P. Thijssen wel eens verdedigd in het Handelsblad. Twee idees vormen den grondslag voor de plannen van den Engelschman bij het aanleggen van een park. Het ééne is: „Knoei zoo min mogelijk aan de bestaande natuur” en het andere: „Een park moet zooveel mogelijk gebruikt kunnen worden”.

Reeds een oppervlakkig bezoek aan Hyde Park b.v. leert de waarheid van bovengenoemde bewering. Zoodra de bezoeker door Marble Arch deze fraaie wandelplaats binnengetreden is, waant hij zich verplaatst in een soort van reusachtige villatuin. Links en rechts ziet hij zich omringd door onmetelijke grasvelden, doorsneden door wandelpaden en beplant met groote, zware boomen, waarvan vele al eeuwen oud moeten wezen.

Dit alles geeft al een landelijk karakter aan het park, en dit wordt nog versterkt, doordat de bezoeker in sommige gedeelten uitgebreide kudden schapen ziet grazen, gehoeid door een herder, wiens fraaie collië een verwoede charge maken op elken anderen hond, die het waagt de rust van het, aan hunne hoede toevertrouwde, wolvee te storen.

Op zeer praktische manier zorgt de Engelschman er voor, dat iedereen zich het gemakkelijk maken kan in dit park. Vooreerst is elke wandelaar vrij, op alle grasvelden te loopen

¹⁾ Dr. P. G. Buekers: Onze vogels, geeft geen tijd op. Ook wordt ergens 20 dagen opgegeven.

²⁾ Ook patrijseneieren die we dit jaar door een kip lieten uitbroeden kwamen pas den avond van den 23sten dag uit.

te liggen of te zitten, naar welgevallen. Dit is mogelijk, eensdeels door de groote uitgestrektheid dezer velden, anderdeels, doordat het gras door maaimachines en door de schapen steeds kort en dicht gehouden wordt. Verder zijn er tal van banken geplaatst, vooral langs den Ring Road, waar men den Londenschen Beau-Monde in al zijn glorie ziet voorbij rijden of tuffen. Eindelijk staan er in al deze parken honderden stoelen, die weliswaar niet vrij zijn, doch waarop ieder den ganschen dag mag zitten, indien hij zich slechts een „ticket” verschaft voor den luttelen prijs van één penny. Al deze dingen maken deze parken uiterst gerieflijk. Bovendien is er altijd plaats en gelegenheid, zich een heerlijk zitje te verschaffen in de vrije natuur. En dan krioelt het hier van vogels. Vooreerst de overal aanwezige musschen. Bij groote troepen ziet de wandelaar ze hier rondzwerven, en doordat de Engelschen groote natuurliefhebbers zijn, worden deze lastige vogels hier maar al te zeer verwend. Zoodra maakt men aanstalten om een boterham of een stuk cake te nuttigen, of eenigertientallen grauwrrokken zijn in de buurt om hun deel van de lunch op te eischen. Vrij wat bekoorlijker zijn de duiven. Gansch Londen nl. is vol van troepen verwilderde duiven, die op de kroonlijsten, ornamenten en vensterkozijnen van alle publieke gebouwen hunne nesten maken. Heel aardig is het, groote scharen dezer bontgekleurde vogels te zien rondtrippelen bij de standplaatsen der „cabs” en „hansom” om ieder korreltje maïs, dat de paarden laten vallen, direct tot goeden prijs te verklaren. Welnu, eenige troepen zijn ook getrouwe bezoekers van Hyde Park, en allervermakelijkst is de wedstrijd in vlugheid tusschen musschen en duiven, wanneer een kind of een volwassene deze vogels op broodkruimels tracteert. Onder hen zijn ook verscheidene exemplaren van de houtduif en zelfs meende ik eenige hybriden te ontdekken tusschen deze soort en de gewone, een meening, die ik natuurlijk slechts onder reserve vermeld, doch waarin ik versterkt ben door het zien van eenige, precies zoo gekleurde, bastaarden in de „Zoo”. Doch musschen en duiven zijn niet de eenige vogels in Hyde Park, want overal krioelt het van merels en zanglijsters, die ook alweer zoo alleraardigst mak zijn, dat zij als musschen tusschen de stoelen der bezoekers rondtrippelen, om naar restantjes vleesch en brood te zoeken. Over het algemeen moeten de vogels in de Londensche parken vrij wat meer nestgelegenheid hebben dan hunne ongelukkige Vondelpark-collega's. In de eerste plaats toch is de Londensche kwajongen, als de dood zoo bang voor den onvolprezen „policeman” maar verder zijn alle boschjes omringd door bloemen en dichte planten, die het binnendringen voor een nestuithaler tot een eenigszins gewaagde onderneming maken. Vandaar, dat men telkens roodborstjes en allerhande kleine vogeltjes ontmoet, die Hyde Park in de lente stellig tot een waar lustoord moeten maken voor ieder, die hart heeft voor de vogelwereld.

Dwars door deze wandelplaats slingert zich een reusachtige vijver, de Serpentine geheeten, die alweder geheel is ingericht voor nuttig gebruik en voor een verblijfplaats voor talrijke vogels. De oevers van dezen vijver zijn van steen, zoodat een wandelaar zoo dicht bij het water kan komen, als hem lief is. Daarbij loopt de bodem geleidelijk af naar het midden, zoodat zelfs kinderen weinig gevaar loopen, als zij zich vlak bij den rand ophouden. Men ziet dan ook talloze jongens met scheepjes of vangnetjes gewapend, zich amuseeren aan de oevers van dezen fraaien vijver. Doch ook voor het vermaak van volwassenen is gezorgd. Zoo mag men op enkele uren van den morgen een bad nemen, en voor het gemak van den zwemmer staat de grootste diepte genoteerd op enkele boomen langs

den oever. Iedereen kan dus de plaats uitzoeken, die overeenkomt met zijne bekwaamheid in de edele zwemkunst, en die een ongeluk krijgt heeft het aan zich zelf te wijten. Verder is er een groote verhuurinrichting van roeibootjes, waarvan druk gebruik gemaakt wordt. Op mooie dagen wemelt het meer van Londenaars, die met hun „sweethearts” uit spelevaren gaan. Om ongelukken te voorkomen moet ieder dezelfde richting houden, en mag niemand landen op de mooie begroeide eilandjes, die geheel overgelaten worden aan de ontelbare watervogels, waarvan dit meer wemelt. Men ziet hier een prachtige collectie zwanen, ganzen en eenden, van allerlei soorten, vrij wat bekoorlijker dan de overigens fraaie witte eenden uit het Vondelpark, die echter veel te saai zijn, om aan de vijvers de zoo noodige levendigheid bij te zetten. Allerliefst zijn de vele makke waterhoentjes, die hier in de biezen en het riet nestelen. Nauwelijks begint een bezoeker de vogels te voederen of eenige waterhoentjes verlaten hun verblijf en zorgen, dat zij van de goede gaven ook hun deel krijgen. En ongelooflijk is het, hoe vertrouwelijk zij geworden zijn met de wandelaars. Weliswaar eten zij nog niet uit de hand, maar veel scheelt het toch niet, en zij voederen hun allerliefste, zwarte kuikentjes vlak voor de oogen van het publiek. Onder elkander zijn zij echter verre van verdraagzaam. Ik zag o.a. een prachtig mannetje met een soort gekraai losstormen op een zijner mededingers, en een gevecht beginnen, zóó verwoed, dat zijn tegenstander ten slotte niets beters wist te doen dan door een flink eind te duiken het gevaar te ontvluchten. Men zou niet verwachten, dat zulke makke vogels zoo onverdraagzaam kunnen zijn.

Een deel van den vijver met het omliggende terrein is stevig afgerasterd met hekwerk en kippengaas, en dient tot verblijfplaats aan talrijke, halfwilde konijntjes, die in hollen wonen onder een rijweg, waarlangs dagelijks duizenden paarden, rijtuigen en voetgangers passeeren, en die met de vogels van het kleine meertje op den voorgrond een alleraardigst gezicht opleveren.

En zoo vindt elk in dit park wat wils, zelfs politieke of religieuze propagandisten, die een deel mogen gebruiken voor openluchtmeetings, en vreemd doet het een Hollander aan, af en toe een heilsoldaat of een socialistische leider te zien, omringd door een schare menschen, die met aandacht de uiteenzetting volgen zijner staatkundige of godsdienstige denkbeelden.

IV. De Kew-Gardens.

De ill. voor dit opstel zijn bij vergissing op blz. 74 en 75, afl. IV, geplaatst.

Wie werkelijk hart heeft voor de natuur, en in Londen komt, moet niet verzuimen naar de zoogenaamde Kew-Gardens te gaan. Deze prachtige botanische tuin ligt een goed eind aan den westkant van de stad, en is te bereiken, zoowel per spoor als per boot langs de Theems. Beide reisjes zijn heel interessant. Wie per spoor gaat, doet het beste naar Richmond te rijden. Hij passeert dan Earls Court en ziet links uit den trein het zoogenaamde Big Wheel, een rad, hooger dan de Westertoren, dat in $\pm$ 20 minuten rondraait, en zijn honderden bezoekers een wonderschoon gezicht biedt op de reuzenstad Londen. Ook Richmond is een bezoek overwaard. Het schoone park, met zijn fraaie damherten en de Terrace Walks, vanwaar de bezoeker een prachtig uitzicht heeft op een tot nog toelandselijk gedeelte der rivier, zijn alleen voldoende, om eenige uren hoogst aangenaam te passeeren. En van Richmond kan men dan loopen of trammen naar Kew, met zijn onvergelykelijken botanischen tuin.

Evenals alle museums en verdere bezienswaardigheden te Londen, is ook de plantentuin voor ieder gratis te bezichtigen. En zelfs de kassen, die in den Amsterdamschen Hortus zoowat taboe zijn, worden hier voor elken bezoeker opengesteld. Dank zij deze loffelijke gewoonte kan men hier zonder de minste moeite tal van merkwaardige planten uit de tropen bezichtigen, die men anders slechts zelden te zien krijgt.

Wanneer de bezoeker door Victoria Gate den tuin binnentreedt, staat hij alreeds na weinige minuten voor een der wonderen van de Kew-Gardens, nl. den grooten palmenkas. Volgens de Engelschen is deze kas, na het Crystal Palace, het grootste glazen gebouw der wereld. In hoeverre deze bewering juist is, durf ik niet te beslissen, doch zeker is het, dat dit reuschachtig gebouw, gebouwd van glas en ijzer, een grootschen indruk maakt. Is de buitenzijde al interessant om te zien, nog veel belangwekkender is de enorme palmencollectie, die binnen deze kas gehuisvest is. Men ziet hier palmen uit alle deelen der wereld, en velen er van zijn zoo kloek en flink ontwikkeld, dat men zich bij het bezichtigen van dezen plantenschat in een tropisch woud verplaatst waant. Allerlei bekende palmen, waarvan men de producten dagelijks ziet of gebruikt, zijn hier in natura te bewonderen. Bananen groeien en rijpen hier als in hun vaderland; kokospalmen dragen wel geen vrucht, doch zijn geheel opgegroeid tot de slanke wuivende boomen, die men zoo vaak op photo's uit de tropen afgebeeld ziet; de dadel- zoowel als de sagopalm vertoonen zich hier, flink ontwikkeld, met honderden waaier- of plumeauvormige familieleden uit andere warme werelddeelen, welke te-zamen het fraaiste gezicht opleveren dat iemand zich denken kan. Voeg hierbij, dat talrijke bamboeplanten en lianen hunne slanke stengels door dezen palmenschat naar boven slingeren, en ieder begrijpt, dat de bezoeker een, zij 't dan ook slechts vaag, idee krijgt van den pracht, dien een werkelijk oerwoud moet vertoonen. Links en rechts in de groote zaal, wentelt zich een trap naar boven, die leidt naar een smalle galerij, welke ook alweer voor ieder toegankelijk is. Van hier kijkt men over het woud heen en van menigen palm, waarvan men beneden alleen den slanken stam ziet, ontdekt men hier den fraaien, pluimvormigen kroon. Ook bespeurt men pas op deze galerij hoe lang bamboe worden kan, en hoezeer sommige lianensoorten zich kunnen slingeren en vertakken. Het is in een woord een unieke verzameling, en slechts noode bedenkt de bezoeker, dat hij zijn tijd noodig heeft, om nog meer van den tuin te genieten, en daarom dit wonderschoone gebouw moet verlaten.

Vlak voor het groote Palm House strekt zich een prachtige vijver uit, vol met vroolijk watergevogelte, welks oevers beplant zijn met zoowat alle waterplanten, die op onze breedten voorkomen. Prachtige groepen zwaardleliën, kane-wasschers, rietsoorten, enz. kan de bezoeker hier bewonderen, groepen, die den Hollander herinneren aan de mooiste plekjes van de Loosdrechtsche plassen of een ander moerassig deel van zijn vaderland. En, gaat men verder, dan komt men door een prachtige tuin, vol van interessante en merkwaardige planten. Overal staan boomen, uit alle deelen der wereld, alle voorzien van naam en groeiplaats, zooals dat thans ook in ons Vondelpark gebruikelijk is. Hieronder komen de zeldzaamste boomsoorten voor. Zoo ziet men hier een fraaien groep ceders van den Libanon. Een machtigen, doch somberen indruk maken deze boomen, wier kroon schijnt samengesteld uit verschillende lagen, en wier groen zóó donker is, dat het tot zwart nadert. Elders ziet men een boschje catalpa's, wier groote, hartvormige bladen

ook aan sommige dwergexemplaren in ons Vondelpark te zien zijn, doch die zich hier bedekken met schitterend witte bloemen, welke die van den paardenkastanje in schoonheid nog verre overtreffen.

Zoo zijn er honderden boomsoorten te zien, en merkwaardig is het, hoe alles hier wordt gespaard door de duizenden Londenars, die op mooie dagen de Kew-Gardens bezoeken. Geen afgerukte takken, geen vernielde bloemstruiken, geen stukgeslagen naambordjes, als in ons Vondelpark. Of de gemiddelde Engelschman is beschaafder dan de gemiddelde Hollander, óf hij wordt veel beter onder tucht gehouden, dan de laatste. Wat de reden is, mogen anderen beslissen, maar vast staat het, dat de Londenaar zich in zijn parken en tuinen lang niet zulk een Vandaal toont als de Amsterdammer.

Behalve prachtige plantengroepen, kan men in dezen tuin ook tal van fraaie bloembedden bewonderen. In één gedeelte ziet men nl. verschillende plantenfamilies systematisch gerangschikt in prachtige, groote vakken. Onvergelijkelijk is de aanblik, die deze collecties aanbieden. Zij gelijken op die van onze hortus, doch zijn veel indrukwekkender, omdat zij misschien wel tienmaal zoo groot zijn. Deze geheele afdeeling is omgeven door een muur, waarlangs tal van meloenen of kalebassen, met hun fraaie vruchten pronken. Dicht daarbij bevindt zich een reeks bassins, waarin heerlijke waterlelies prijken, van allerhande kleuren en afmetingen, Witte, roze, roode, gele, uit alle deelen der aarde, groeien hier welig te zamen, en bekoren het oog van den bezoeker door hun weergalooze kleur-schakeeringen. Weer wat verder ziet men een rotspartijtje, met tal van vreemde, geurige Alpenplanten, dan weer vijvers met allerhande in- of uitheemsche moerasplanten, en zoo gaat het maar door; men heeft oogen te kort, om alles te zien en te bewonderen. En dan is weer aardig de liefhebberij van de Engelschen voor dieren. Eekhoortjes dartelen in de boomen, troepen ganzen grazen op de gazons, gekortwiekte mantelmeeuwen loopen voor den bezoeker uit, eenden en waterhoentjes vervroolijken de vijvers, en overal ziet men merels en zanglijsters ijverig bezig, op den grond naar wormen te zoeken. De laatsten verstouten zich zelfs, de kassen binnen te dringen. Want behalve het groote palmenhuis, telt de tuin nog verscheidene andere groote kassen. Eén ervan is het „Water Lily House”, waarvan juist als hier in Amsterdam de Victoria Regia de „clou” vormt. Toch dunkt mij de fraaie collectie papyrusplanten, lotusbloemen en exotische waterlelies nog wel zoo interessant als deze reus onder de bloemen. En dan heeft men hier vlak bij een allerinteressantste verzameling kruidje-roer-mij-niets. Wel is aanraking verboden, maar men kan het niet laten deze overgevoelige plantjes in het voorbijgaan een tikje te geven, en dan waar te nemen, hoe de geraakte blaadjes zich oogenblikkelijk toeklapsen. Ook was het mij onbekend, dat mimosa's zoo fraai bloeien. In dezelfde kas bevindt zich een groep vleeschetende planten, van het inheemsche zonnedauw af tot de groote exotische bekerplanten toe, en dan vindt men iets verder de prachtige orchideeënzaal. De heerlijkheid van deze collectie te beschrijven is onmogelijk. De fraaiste vormen uit onze bloemenwinkels en nog honderden anderen, die men anders nooit ziet, worden hier met de grootste zorg gekweekt. Men ziet er orchideeën, die op vlinders, anderen die op bijen of vliegen gelijken. Sommigen hebben heldergele of paarsche bloemen, andere zijn groen of bruin. Sommige schijnen uit porselein of uit was gevormd, andere zijn nauwelijks te onderscheiden van de bladen, waartusschen ze zich slingeren. Het is een eenige verzameling, die men

slechts noode verlaat, om nog wat van de andere kassen te zien. In het zuiden van den tuin is het zoogenaamde „Temperate House”, waar het lang niet zoo snikheet is als in de orchideeënkas, waar een zwoele, vochtige hitte sterk aan de tropen herinnerde. Maar ook hier treft men de fraaiste bloemen en planten aan. Hoogst eigenaardig zijn de Japansche dwergboomen, wonderen van cultuur, want alles, wat een normale boom bezit, is aan deze planten ook te zien, hoewel ze niet meer dan een 60 cM. hoog zijn. Zij hebben stam, een kroon, gewoon gevormde bladen, doch alles in zakformaat. En men meene nu niet, dat deze liliputters nog jong zijn! Twee ervan hebben den respectabelen leeftijd van 200 jaar reeds bereikt.

Zoo zijn er in dezen tuin nog tal van hoogst interessante dingen te zien en te bewonderen. Wij willen nog even wijzen op een gebouwtje, waarin een wondervolle collectie bloementekeningen geëxposeerd is, geschilderd door wijlen Miss North, welke dame zoowat alle tropische landen doorreisde schijnt te hebben. Ongetwijfeld is deze verzameling van groot belang voor deskundigen. Dan vindt men op verschillende plaatsen museums, waarin ruw en bewerkt hout van talloze boomen te zien is, voorwerpen, uit deze houtsoorten vervaardigd, enz. enz., te veel om op te noemen, verder een paar gebouwtjes, die herbariums herbergen, kassen voor varens, laboratoriums, enz. enz.

Men ziet, er is in de Kew-Gardens zoo veel te zien, dat een dag veel te kort is, om te genieten, wat hier te genieten valt. Wat echter ieder wel moest zien, is een groote Chineesche pagode, die aan het zuidelijk deel van den tuin een eenigszins vreemd karakter bijzet; en daar dichtbij een reusachtigen vlaggestok van 160 voet hoog, die gemaakt is uit den stam van één enkelen pijnboom. Deze twee voorwerpen vallen zóó in het oog, dat iedereen ze opmerkt.

Zoodra de schemering invalt, worden de Kew-Gardens gesloten. Doch het is verstandig eerder weg te gaan, om van af het bootje een aardig gezicht te hebben op de oevers van de Theems, en al halen deze naar mijn idee niet bij de lieflijke boorden van de Hollandsche rivieren, toch is dit boottochtje de moeite wel waard. En we eindigen met nog eens iederen toerist aan te raden, den heerlijken plantentuin te Kew vooral niet over te slaan. De deskundige vindt hier een prachtig veld voor studie, de leek een plek om te rusten en te mijmeren, zooals hij waarschijnlijk niet verwacht had, zoo dicht bij de reuzenstad Londen.

L. DORSMAN Cz.

ALLERLEI OVER DIEREN.

Op een voorjaarsmorgen (1906) het Hertenkamp in Den Haag voorbijgaande trof mij heel in de verte tusschen het hoog-opgaand geboomte een meer dan gewone bedrijvigheid bij de groote edelherten, die nu eens over een kleinen afstand gezamenlijk voorthouden, dan weer op een dichte groep drongen en op hun achterpooten tegen elkaar opsprongen. Meerdere voorbijgangers bleven dan ook staan om zich te verdiepen in de redenen van dat gedoe. Toen ik het Haagsche Bosch inging en zodoende naderbij kwam, kon ik iets meer te weten komen en zag ik als middelpunt van al hun beweging een viervoetig, zwartachtig dier, dat nu eens met hun voorpooten bewerkt, dan weer tusschen de tanden genomen, flink geschud en

de hoogte ingeslingerd werd. Nauwelijks bereikte het slachtoffer den bodem, of de edelherten vlogen er op af en de twee of drie voorsten begonnen weer met de voorpooten een roffel op het voorwerp hunner woede, met dezelfde bewegingen als waarmede een hond een mollegang uitgraaft.

Toch was mijn nieuwsgierigheid nog niet bevredigd, zoolang de indentiteit van het slachtoffer niet was vastgesteld. Ik ging dus naar de boschwachterswoning, waar een der boschwachters zoo beleefd was, met mij het hertenkamp in te gaan, teneinde het tooneel van den strijd nader op te nemen. Mijn gissing, dat het ongelukkige dier een boomarter zou kunnen zijn, deelde hij niet, verklarende het terrein goed te kennen en zeker te weten dat zulk gespuis daar niet huisde. Hij geloofde meer aan een kat en zijn vermoeden werd spoedig bevestigd, toen wij in het thans rustig strijdperk een halfwassen, zwart katje vonden liggen, murw gekneet en in al zijn gewrichten gebroken of gekneusd. Toen wij ter plaatse kwamen stonden de edelherten op een troepje een honderd pas verder ons op te nemen, — hun werk was volbracht. In een wijde kring, de ooren gesplitst, de halzen uitgestrekt, stonden de nog op gevaar bedachte kleinere damhertjes angstig het kattenlijkje op te nemen om op onze nadering het veld te ruimen.

Bij de aanvallende herten had ik geen enkelen bok kunnen bespeuren, zoodat het vermoedelijk alle hinden waren, waarvan verscheidene op dat moment kalveren hadden en in het voor hen vrij onschuldige huiskatje een lid van de familie der verscheurende dieren herkenden.

Maakt een specht zijn nestholte ruimer naar gelang van het groeien zijner jongen? Ziehier een vraag, die ik mij gesteld heb naar aanleiding van twee waarnemingen op dat gebied.

Juni 1903 in Dieren logeerende, troffen mijn gastheer en ik op een kruispunt van twee boschwegen een nest van den bonten specht met vier jongen. De boom waarin het nest zich bevond was dood en van boven tot onder bezaaid met uitgehakte holten. Het bewuste nest zat op ongeveer kniehoogte boven den grond, — men zou hebben moeten bukken om er in te kijken, ware niet de geheele voorgevel van het spechterhuis weggehakt, zoodat de spechtenkinderen maar weinig beweging noodig hadden, om er uit te tuimelen. De boom stond geheel vrij, men kon — zonder van den weg af te gaan — er omheen wandelen. Een boschwachter had een stuk boomschors met een touw ertegen gebonden, zoodat een soort vlieggat nog vrij was gebleven. Den volgenden dag vonden wij een dood jong, geheel verregend — het was een zeer nat voorjaar — een paar pas van het nest op den grond liggen en de boomschors, hoewel nog steeds door het touwtje opgehouden, volgens de nestholte weggebeiteld; — de jongen lagen weer open voor elk voorbijganger. Gelukkig was de weg weinig bezocht; de overgebleven jongen waren nagenoeg volwassen en zullen dus wel de wijde wereld ingegaan zijn.

Wat kan de oude spechten bewogen hebben hun nest dermate uit te hollen, dat de veiligheid van hun kroost er door in gevaar werd gebracht? Hebben zij — inziende hoe gevaarlijk hun jongen gehuisvest waren — hen willen noodzaken het nest te verlaten, of hebben spechten de gewoonte, de inwendige ruimte van hun nest te vergrooten in evenredigheid tot den groei van hun kinderen en heeft in dit geval de vermolmheid van hun woning het spechtenpaar parten gespeeld?

Ik geloof de laatste veronderstelling als waar te mogen aannemen, vooral ook in verband met het groote volume dat drie, soms acht jonge spechten vóór het uitvliegen